

DE COLLECTIE VAN PIETER JAN BILLEN

Jean-Pierre Bas¹

Pieter Jan Billen of Pieke Billen, zoals de Alkenaars hem noemden, werd in Alken geboren op 12 oktober 1864. Hij trad in dienst van de Belgische Post op 25 juli 1884. Uit het jaarboek van 1914 van het Ministerie van de Marine, de Post en de Telegrafie² bleek hij een “facteur locaux” te zijn met een bruto jaarinkomen van 1.200 frank en dit na twee promoties in 1905 en 1910.

FACTEURS LOCAUX (3 ^e catégorie) à 1200 fr.					
1	De Vos (P.), M. C., ☉	56	24. 3.81	30.12.02	30.12.08
2	Vanwalleghem (H.), M. C., ☉	51	31. 5.80	30. 6.05	30. 4.10
3	Govaert (C. L.), M. C., ☉	59	19.11.83	30. 6.04	30. 6.10
4	Lekeuche (A.), M. C., ☉	63	19.12.81	id.	id.
5	Lefebvre, V. J.	73	9. 4.91	31. 5.06	id.
6	Van Vooren (T.), M. C.	68	25. 4.87	30. 6.06	id.
7	Cambers (L. J.), M. C., ☉	55	8. 2.85	id.	id.
8	Cox (J. J.), M. C.	63	30. 9.86	30.12.06	30.12.10
9	Loncke, L. J.	67	6.10.90	id.	id.
10	Vollon (J. L.), M. C., ☉	66	4. 4.84	id.	id.
11	Vermeir, P. F.	73	7.12.99	id.	id.
12	Dupriez, J. N. D.	70	9. 4.91	id.	id.
13	Lemmens (J. F.), M. C.	64	10. 1.87	id.	id.
14	Bollinne, C. L. J.	71	18. 6.92	id.	id.
15	Dubois, E. A.	77	30. 6.97	id.	id.
16	Florée, M. J.	60	14.12.82	30. 6.05	31.12.10
17	Billen (P. J.), M. C., ☉	64	25. 7.84	id.	id.
18	Verdière (J.), M. C., ☉	64	10.12.84	id.	id.

67 x 110 mm

De posterijen beschikten in die tijd niet altijd over een eigen postkantoor in de gemeente. Daarom werd het postkantoor dikwijls ondergebracht in een private woning van één van de postbeambten, waarschijnlijk bij de oudste of de hoogste in rang en als de nodige ruimte aanwezig was. Zo was het postkantoor vele jaren in zijn woning gevestigd (Sint-Truidensteinweg 72, Alken). Eigenaardig dat dit bij hem kon, maar hierover verder meer.

Hij was de eerste brievenbesteller in Alken die over een fiets beschikte. Het is niet

¹ Met dank aan Luc Vandamme en Leopold Verbist voor de bewerking van de tekst en de catalogus.

² Ministère de la Marine, des Postes et des Télégraphes – Annuaire du Personnel, Bruxelles, 1914, p. 295.

bekend of het hier om een fiets van de Post ging, dan wel een eigen fiets betrof. Waarschijnlijk dit laatste, want samen met zijn oudste zoon Henri, startte hij een eigen fietsenmakerij op. Zijn zoon kreeg deze zaak bij zijn huwelijk mee (als bruidschat?). Fietsenzaak die hij trouwens levenslang heeft uitgebaat.

Pieme Billen met zijn fiets met claxon.

Pieter Jan kon zich trouwens ook goed behelpen in het Frans. In die tijd was trouwens zo goed als alles in de Franse taal opgesteld. Was het daarom dat hij twintig jaar lang secretaris was in de “Bond der Kroostrijke Gezinnen”? Of was het omdat hij in totaal achttien kinderen had?³

In 1891 huwde hij Josephina Priemen. Toen zij in 1905 stierf, bleef hij achter met negen kinderen tussen drie en veertien jaar. Al in 1906 hertrouwde hij met Leonie Geeraerts (1882-1964). Uit dit huwelijk kwamen nog eens negen kinderen voort waarvan er acht opgroeiden. In zijn functie van secretaris van de Bond hielp hij de vele ongeletterden bij het lezen en schrijven van brieven en andere administratieve formaliteiten.

³ Zijn doodsprentje vermeldt dat hij lid was van de “Bond voor de Voortplanting des Geloofs”.

Uit zijn lidboekje van de Bond leren we trouwens dat hij 1m 68 groot was, 68 kilo woog, 43 had van schoenmaat en 57 had van maat hoed!

Het lidboekje van Pieter Jan Billen (66 x 101 mm)

Volgens het eerder geciteerde jaarboek uit 1914, ontving hij de “médaille civique”⁴ en de “médaille commémorative du règne de S.M. Leopold II.”⁵

En volgens zijn doodsprentje was hij bij zijn overlijden (Alken, 13.11.1943) ook in het bezit van de eretekens van 25, 30 en 35 jaar dienst.

De bijgaande catalogus toont ons met zekerheid dat hij ook een liefhebber was van medailles. De laatste medaille, deze van Kevelaar, verwierf hij waarschijnlijk van kennissen of verre familie die deze medaille meebrachten na hun vlucht naar Nederland tijdens de Grote Oorlog.

⁴ André-Charles Borné, *Distinctions honorifiques de la Belgique 1830 – 1985*, Bruxelles, 1985, p. 152/159.

⁵ André-Charles Borné, *Distinctions honorifiques de la Belgique 1830 – 1985*, Bruxelles, 1985, p. 293/297.

Hier volgt de verzameling medailles van Pieter Jan Billen zoals deze bewaard is gebleven bij zijn kleinzoon Jean-Pierre Bas.

Zijn doodsprentje (68 x 115 mm).

Zijn persoonlijke stempel (Ø 26 mm)

DIEST

- Vz. LEOPOLD II ROI (links langs de rand) / DES BELGES (rechts langs de rand)
 Het hoofd van Leopold II naar links.
 Getekend onderaan de halsafsnedede: WÜRDEN
- Kz. ☉ HET BRIEVENDRAGERS GEZELSCHAP ☉ (rondom langs de rand van de cirkel)
 DIEST / VAANDEL / INHULDIGING / 28 MEI 1899 (in het veld)
 De cirkel met de tekst binnen een gesloten brede lauwerkrans.

1899, 50 mm, messing met een gekroond ophangstelsel waaraan een lint in de Belgische driekleur.

BRAINE-LE-COMTE

- Vz. VILLE DE BRAINE LE COMTE ★ ★ ★ (binnen een dubbele cirkel langs de rand)
 In het veld het wapenschild van de stad geplaatst in een open lauwerkrans.
- Kz. SOCIÉTÉ DE SECOURS MUTUELS LES FACTEURS DES POSTES REUNIS • (rondom langs de rand van de cirkel in het midden)
 BRAINE-LE-COMTE ET ENVIRONS (op de tweede lijn rondom)
 INAUGURATION / DU / DRAPEAU / 17 SEPT. / 1899 (in het veld)
 De tekst in een cirkel binnen een lauwerkrans, met bovenaan in de opening van de lauwerkrans een ster. De cirkel heeft een dubbele rand, de buitenste rand is

een parelrand.

1899, 50 mm, messing met een gekroond ophangstelsel waaraan een lint in de Belgische driekleur.

GENT

Vz. MAATSCHAPPIJ / DE POST FANFAREN / GENT · 1895 (in het midden in een kader)

Het kader met de tekst is omgeven met

Bovenaan: vijf vlaggen langs weerszijden van het gekroond wapenschild van België met eronder de leuze UNION FAIT LA FORCE

Van rechtsboven tot linksboven zien we volgende muziekinstrumenten: tuba, tenorsax, trompet, euphonium, sopraansax, pauken, cymbaal, dwarsfluit, hoorn, sopraansax en nog een tuba.⁶

Getekend onderaan links langs de rand: A. FISCH

Kz. ✪ VAANDELFEEST ✪ (bovenaan langs de rand van de cirkel)

⤵ / 8 JULI / ⤵ / 1900 (in het veld van de cirkel)

Binnen een open lauwerkrans, met bovenaan in de opening een ster, een cirkel met de tekst.

1900, 50 mm, messing met ophangstelsel waaraan een lint in de Belgische driekleur.

⁶ Met dank aan Ludo Verjans voor de determinatie.

HASSELT

Vz. ❖ LEOPOLDUS II KONING DER BELGEN ❖❖ (rondom langs de rand)
De buste van Leopold II naar rechts.
Getekend onderaan langs de rand: E. COSEMANS

Kz. ❖ MAATSCHAPPIJ DE POSTHOORN ❖ (bovenaan langs de rand van de cirkel)
INHULDIGING / VAN HET / POSTHOTEL / HASSELT (in het veld)
09 JUNIJ 1901 (onderaan langs de rand van de cirkel)
Binnen een open lauwerkrans van eiken- en lauriertakken een cirkel met de tekst.

1901, 50 mm, messing met ophangstelsel waaraan een lint in de Belgische driekleur.

HALLE

Vz. VILLE DE HAL (bovenaan langs de rand) / STAD HALLE (onderaan langs de rand)

Het gekroond wapenschild van de stad Halle binnen een open lauwerkrans.
Getekend onderaan links in de lauwerkrans: FISCH & CIE

Kz. MAATSCHAPPIJ DE VEREENIGDE BRIEFDRAGERS ☼ (rondom langs de rand van de cirkel)

☼ VAN HALLE EN OMTREK ☼ (rondom als binnenzijde van de eerste tekst)

VAANDEL / INHULDIGING / 7 JULI / 1901 (in het veld)

Binnen een lauwerkrans, met bovenaan in de opening een ster, een cirkel met de tekst.

1901, Fisch, 50 mm, messing met ophangstelsel waaraan een lint in de Belgische driekleur.

De stad Halle opteerde in 1842 voor een wapenschild als volgt beschreven:

Het wapenschild van Halle is gevierendeeld met in

1^e perk (links boven) in blauw met een zilveren half-beeld van O.-L.-Vrouw houdende haren zoon met eene gulden kroon en gulden hair

2^e en 3^e perk het wapen van Henegouwen

4^e perk het wapen van Beijeren

Zie: Lieve Viaene-Awouters & Ernest Warlop, *Gemeentewapens in België, Vlaanderen en Brussel, deel I, Vlaanderen A-L*, Brussel, 2002, p. 381/384.

SINT-TRUIDEN

Vz. VILLE DE S^T TROND (bovenaan langs de rand) / STAD S^T TRUIDEN (onderaan langs de rand)
Het gekroonde wapenschild van Sint-Truiden binnen een lauwerkans.

Kz. ★ MAATSCHAPPIJ DE S^T TRUIDENSCHEN POSTKRING (rondom langs de rand van de cirkel)
VAANDEL / INHULDIGING / • / 11 AUGUSTUS / 1901 (in het veld van de cirkel)
Binnen een lauwerkans, met boven in de opening een ster, een cirkel met de tekst.

1901, 50 mm, messing met ophangstelsel.

Het afgebeelde wapenschild is een vrije interpretatie van het goedgekeurde wapenschild uit 1838 (Bulletin officiel des lois et arrêtés royaux de la Belgique 1838, besluit 567) dat als volgt werd beschreven:

Hemelsblauw kleur met eenen arend met twee hoofden van geelkleur met kruyn van zulke kleur, den arend voerende op de borst de letters S T van zwart kleur het wapen gedekt met eene gouden kroon.

Het is duidelijk dat men het wapenschild goedgekeurd in 1878 zelfs nog niet gebruikt heeft (GB 1.2.1878 – KB 2.9.1878 – BS 5.9.1878).

NAMEN

Vz. **+** S^{TE} MUT. UNION DES FACTEURS DES POSTES NAMUR (rondom langs de rand in een dubbele cirkel)
 Het gekroonde logo van de post in het veld.
 Getekend links onder het logo met: Fw (?)

Kz. • INAUGURATION DU DRAPEAU (rondom in de cirkel)
 10 / AOÛT / 1902 (in het veld)
 Binnen een open lauwerkrans een cirkel met daarin de tekst.
 Getekend onderaan langs de rand: A. MARTIN

1902, 45 mm, messing met gekroond ophangstelsel.

BRUSSEL

Vz. —

De godin van de muziek, zittend, met een lier en twee gevleugelde putto's aan haar linkerkant. De zittende putto speelt op een volksschalmei⁷ en de staande putto houdt een rol perkament vast. In de afsnede zien we het logo van de Post. Getekend rechtsonder langs de rand: FISCH & CIE

Kz. 40^E AN^{RE} DE LA MUTUALITÉ / & 10^E AN^{RE} DE L'UNION & DE LA / FANFARE POSTALE / BRUXELLES 19-7-1903

Zicht op het postgebouw te Brussel. Erboven een lauwertak gedeeltelijk bedekt met een kader met de tekst.

Getekend onderaan rechts langs de rand: FISCH & CIE

1903, Fisch, 50 mm, wit metaal met ophangstelsel.

Bibliografie

Fondscatalogus Etablissements Fisch & Cie, ongedateerd, plaat 1, n° 19, variant.

⁷ Met dank aan Ludo Verjans voor de determinatie.

BORGLOON

- Vz. ⊗ VILLE DE LOOZ ⊗ (bovenaan langs de rand)
 ⊗ STAD BORGLOON ⊗ (onderaan langs de rand)
 Het gekroond wapenschild van de stad Borgloon op een lauwerkrans en dit alles binnen een verhoogde rand.
- Kz. • POSTKRING BORGLOON • (bovenaan langs de rand in de cirkel)
 VAANDEL / INHULDIGING / 7 • AUGUSTUS / 1904 (in het veld van de cirkel)
 Binnen een lauwerkrans van eiken- en lauriertakken een cirkel met de tekst, alles binnen een verhoogde rand.

1904, 50 mm, messing met ophangstelsel.

Reeds op de schepen zegels van Borgloon uit het begin van de 14^e eeuw staat een gotisch schild, met 10 stukken gedwarsbalkt, en met daarboven een kasteel met drie torens.

Zie: Lieve Viaene-Awouters & Ernest Warlop, *Gemeentewapens in België, Vlaanderen en Brussel, deel I, Vlaanderen A-L*, Brussel, 2002, p. 209/211.

SINT-TRUIDEN

Vz. LEOPOLDUS II KONING DER BELGEN ❖❖❖ (rondom langs de rand)
De buste van Leopold II naar rechts.

Kz. WEDERLANDSCH BRIEFBESTELLERS CONGRES (rondom langs de
rand van de cirkel)
S^I TRUIDEN / 14 JULI / 1907 (in het veld)
Binnen een open lauwerkrans een cirkel met daarin de tekst.
Getekend onderaan langs de rand van de cirkel: PHILIPPEN

1907, 40 mm, messing met ophangstelsel.

BILZEN

Vz. —

Een mooie staande vrouw, als verpersoonlijking van België, met in haar linkerhand een palmtak en een leeuw aan haar voeten, reikt een lauwerkrans uit aan een stoet van postmannen met hun respectievelijke vaandels.

Kz. DE VEREENIGDE POSTVRIENDEN (bovenaan langs de rand van de cirkel)
 BILSEN / INHULDIGING / VAN 'T VAANDEL / 8 AUGUSTUS / 1909 /
 ∞•∞ (in het veld)
 Binnen een open lauwerkrans een cirkel met daarin de tekst.
 Getekend onderaan langs de rand met: LE MEDAILLIER BELGE

1909, 50 mm, wit metaal met draagring.

KEVELAAR

Vz. + ANDENKEN AN KEVELAAR + GNADEKAPELLE (rondom binnen een dubbele cirkel)
 De afbeelding van een kapel met langs weerszijden een boom.

Kz. CONSOLATRIX (in de linkerboog) / AFFLICTORUM (in de rechterboog)
 Binnen een vierkant met gebogen zijdes staat de heilige maagd Maria die gekroond wordt door twee engelen.
 Onderaan op haar mantel staat: MARIA KEVELAER

Zonder jaartal, 25 mm, brons met ophangstelsel.

Kevelaar is gelegen in Nordrhein-Westfalen (D), kort bij Düsseldorf maar grenzend aan Nederland. De legende vertelt dat Hendrick Busman op 25 december 1641 bij zijn doortocht in Kevelaar voor de derde maal een stem uit de hemel hem beval hier een kapel te bouwen. En alhoewel Busman arm was, vond hij toch de middelen om aan de hemelse wens te voldoen.

Later, één maand voor Pinksteren, zag zijn vrouw Mechel een groot licht verschijnen in de kapel met een Mariabeeld dat zij kort tevoren in het bezit gezien had van een troep soldaten. Zij kocht dit beeld met veel moeite van deze soldaten.

In 1654 was de zeshoekige kapel, gebouwd naar voorbeeld van deze van Scherpenheuvel, af en werd het altaar ingewijd door de bisschop van Roermond. Kevelaar is als bedevaartplaats vergelijkbaar met Scherpenheuvel.